

Állatvédelem, állati jólét

**Génmanipuláció, transzgénikus
állatok, klónok**

Valami új...

- *Az állatokkal való foglalkozás „hagyományos” problémái lehetnek:*
 - Szándékos, direkt kegyetlenkedés
 - Az ölésből adódó direkt és közvetett szenvedés
 - Nem megfelelő tartás
 - Nem szándékos beavatkozás „mellékhatásai”
- **Mennyiben jelent újat a génmanipuláció?**
 - Egyrészt hagyományos gondokat vet fel az állatokon végzett beavatkozások, illetve a tartás miatt
 - Másrészt eddig nem ismert, kiszámíthatatlan, illetve újfajta etikai problémák merülhetnek fel (pl. „új élőlények”, esetleg gének szabadalmaztatása)

Egy genetikai beavatkozás általános menete – és a belőle adódó problémák

- CÉL: Transzgénikus egér előállítása, a kívánt génállomány bejuttatásával
 - Hormoninjekciókkal szuperovuláció előidézése
 - A petesejtek kinyerése (műtét, az „anya” általában feláldozásra kerül)
 - „Megtermékenyítés” lombikban
 - Befogadó anya előállítása termékenyítőképtelenné tett hímekkel való pároztatással
 - A sikeresen létrejött transzgénikus egyedek jelölése csonkolással

Hol alkalmaznak leggyakrabban génmanipulációt?

- Gyógyászatban
 - Biotechnológia, vagyis különféle, orvosláshoz használható szerves vegyület (hormonok általában) termeltetése (pl. tejben)
 - Emberi betegségek modellezése („oncomouse”)
 - Legújabbban szövetek, szervek előállítása átültetési célból
- Mezőgazdaságban
 - Hozam fokozás – extra növekedési hormon génekkel
 - Rezisztencia gének bevitele
 - Kártevő-kontroll (génmanipulált kórokozóval, vagy meddőség-gén bevitellel)
- Alap kutatásban
 - „Ami csak belefér”

A genetikai manipuláció velejárói

- Az alkalmazott technika hatásai
 - Beavatkozás, tartás, eutanázia, selejtezés, nagy halandóság)
- A génmanipuláció hatásai
 - Direkt
 - Nincs hatás (hormontermelés tejben)
 - Tervezett hatás (kedvező/ pl. rezisztencia; kedvezőtlen/ pl. betegség)
 - Mellékhatás (soha fel nem serdülő egyedek a növekedési hormontól)
 - Nem várt hatás (pl. az immunelnyomás hatásai/ lábatlan egér)
 - Közvetett
 - Tartás (nagy odafigyelés; sokszor izoláció; kevesebb kell belőlük?)
 - Hozzáállítás (pusztán eszközök, termékek?)

Szervátültetés és az állatok jogai

morális megközelítés

- Egyik megközelítés: nem lényeges a szervátültetés ténye – ez attól függ, valaki ÁLTALÁBAN elfogadja, vagy elutasítja-e az állatok felhasználását az ember céljaiból...
- Másik megközelítés: a szervátültetés mégiscsak valami különleges... Pl. ha sikeres, talán ez az egyetlen állati felhasználás a gyógyászatban, ahol az állat károsításának haszna közvetlen, azonnali (vs. labortesztek, élveboncolás).

Akkor tehát a szervátültetés morálisan elfogadható?

- A technika finomítása, fejlesztése folyamatosan zajlik. Mégis, három nagy ellenállási irányzat van kibontakozóban.
 1. A morális kérdések „mérlegelő” (állatok vs. emberek érdeke) megítélése sokak számára elfogadhatatlan
 2. Ehelyett az állatok jogainak meghatározása lép az előtérbe
 3. A tudomány objektivitását egyre többen megkérdőjelezzik, ehelyett egyfajta politikai tevékenységként szemlélik azt.

Mérlegelő megközelítés

- Kezdetben az *állatvédelem* egyenlő volt az *állatjóléttel* – vagyis még a harcos állatvédők is egyetértettek az állatok felhasználásával, ha az, illetve a tartás emberségesen, megfelelően történt
- Ez a szemlélet jól megfigyelhető az állatvédelmi törvényekben: tilos „szükségtelen” szenvedést okozni, ami azt jelenti, hogy a szenvedés „aránytalanul nagy” a kísérletből várható haszonhoz viszonyítva. Ennek helyessége nyilvánvaló mindenki számára, ám valójában szabad kezet ad az embernek, amíg a legcsekélyebb haszon is várható..

A mérlegelés problémái

- Az állatoknak okozott szenvedés szükségességét általában a kísérletező szakmabeliei állapítják meg
- Az egyensúlyozás vezet az állatok faj, illetve rendszertani alapon történő megkülönböztetéséhez, ami azután a kegyetlenkedés szentesítését hozhatja magával.
- A mérlegelés önmagában nem lehet morális megoldás: pl. amíg az egyik oldal kizárólag az embernek okozott haszonnal érvel, a másik oldal a szervátültetés közben „elhasznált” állatok szenvedéseit sorolja. Nincs közös talaj.

A jogok kérdése

- Egyszerű példa: miért nem alkalmazza (szinte) senki a mérlegelést, ha az átültetésbe bele nem egyező EMBERI donorok alkalmazásáról van szó?
- A jelenség mögött a „személyiségi jogok” állnak, melyek önmagukban többé-kevésbé kizárják a mérlegelést (embereknél). Ugyanis a jogok esetében nem számít, mik ennek a *következményei*
 - némi mérlegelés lehet pl. jog az orvosi ellátáshoz vs. a biztosításra befizetett összeg...
 - nincs mérlegelés pl.: lehet e rabszolgaságot bevezetni – nem, hiába lenne nagyon hasznos a szabadok számára

Az állatok jogai?

- Az állatvédelem sokáig olyasfajta vitákban merült ki, hogy hol húzhatók meg a szükségesség határai – vagyis mérlegelő hozzáállást folytatunk
- A kép 1983-ban, Tom Regan írásával változott meg, aki teljes mértékben elvetette a mérlegelést – azzal érvelt, hogy az állatok igenis rendelkeznek azon tulajdonságok egyikével-másikával, amelyek alapján az embereknek is személyiségi jogokat biztosítunk.
- Ha az állati jogokra alapozott megközelítés elfogadottá válik, ez elvi alapon zárja ki a mérlegelést. Többé nem lehet „feláldozni” egy majmot egy kisgyermek „megmentéséért” – ugyanilyen jogos lenne ugyanis ennek a fordítottja...

A tudományos kutatás objektivitása

- A XIX-XX. század folyamán a természettudományok hatalmas elismertségre tettek szert – mivel megtestesítették az objektív kutatás és a belőle származó, részrehajlás nélküli ismeretszerzés ideálját.
- Napjainkban egyre többet támadják a tudományos kutatást, mert
 - Az empirikus adatokat *értelmezik*
 - A kutatás tárgyának megválasztását a tudós érdeklődésén túli, EGYÉB tényezők befolyásolják
 - A kutatás értékelvű, haszon-orientált
- Ilyen okok állnak a „hagyományos”, „keleti”, „természeti” gyógy módok előretörése mögött is a „nyugati” orvoslással szemben

Klónozás és veszélyeztetett fajok

- 2002-ben sikerült muflonokat klónozni házijuh petéjéből és elpusztult muflon genetikai anyagából
- Úgy tűnik, ez a módszer alkalmas lehet vészesen lecsökkent létszámú fajok állományának, genetikai vonalainak a megmentésére
- Kérdés, hogy a klónozott állatok
 - Mennyire életképesek;
 - Mennyire alkalmasak az eredeti környezetben élni, ha nem faj-azonos anyák nevelik őket?